

گفت وگویی خراسان با معاون راهبردی رئیس جمهور درباره هوش عملیاتی، واقع بینی، ولایت پذیری و مهارت‌های دیپلماتیک سردار شهید سلیمانی

حاج قاسم به‌روایت ظریف

محمد زاهدی - پنج سال از آن بامداد تلخ جمعه ۱۳۹۸ادی گذرد . ساعات عجیبی که منطقه غرب آسیا با خبر شهادت سردار سلیمانی در بهت و حیرت فرو رفت . منطقه ای پرتنش که با رشادت های قاسم سلیمانی، سردار دل ها ، کابوس تروریست های داعش را پشت سر گذاشته بود و رو به آرامش می رفت اما دست های همیشه مداخله گر آمریکایی نگذاشتند تا این آب خوش از گلو ی مردم پایین رود و با ترور مرد صلح ساز و فرمانده مبارزه با ترور یسم بار دیگر و تا امروز آرامش را از این منطقه گرفتند. اما قاسم سلیمانی به جهت ابعاد مختلف وجودی اش حرف های زیادی برای گفتن درباره اش وجود دارد که با گذشت پنج سال از شهادتش همچنان باقی است . یکی از چهره های نزدیک به او در این سال ها محمدجواد ظریف وزیرخارجه اسبق جمهوری اسلامی ایران و معاون فعلی راهبردی رئیس جمهور است که در عرصه های مختلف سابقه همکاری با حاج قاسم را در منطقه داشته است . ظریف که در ۴۵ سال اخیر در عرصه دیپلماسی نقش انکارناپذیری در سیاست خارجی ایران داشته ، از افغانستان تا لبنان و از فلسطین تا عراق و سوریه ، خاطرات و حرف های شنیدنی زیادی برای گفتن از حاج قاسم دارد . او همچنان معتقد است قاسم سلیمانی قهرمان صلح و مبارزه با ترور یسم در منطقه بود و بدون تردید یک اسطوره در حفظ منافع ملی . ظریف به خاطرات خود از سردار سلیمانی اشاره می کند و از دیدارهای هفتگی و صبحانه های کاری در وزارت خارجه ای می گوید که با شهادت سردار ، ساختمان محل دیدارها به نام شهید مزین شد. همان دیدارهایی که هماهنگی بالایی بین میدان و دیپلماسی ساخت و نتیجه اش پیروزی های درخشان در عرصه مقابله با ترور یسم در نیمه دوم دهه نود بود لازم به ذکر است که این گفت وگو چند روز قبل از تحولات اخیر در سوریه انجام شد و بر این اساس این تحولات در سوالات مطرح نشده است.در ادامه ، این گفت وگور ا می خوانید:

خراسان خصوصیتی که شما به یاد می آورید از حاج قاسم یا حاج قاسمی که شما می شناسید چه بود؟

بسم الله الرحمن الرحیم، مرحوم شهید سلیمانی بسیار فرد باهوش و عملیاتی بود،یعنی این که خودش رادر گیر بازی های اداری واین هانمی کردو باهوش سرشاری که داشت

برنامهریزی می کرد،تصمیم می گرفت و عمل می کرد، این برداشت من است،

ممکن است کسان دیگری نگاه دیگری داشته باشند، بسیار آدم روشنی بودواین را از حرف هایی که راجع به خانم های شل حجاب صحبت کرده، می شودحس کرد. ارتباط نزدیک من با شهید سلیمانی از جریان مذاکرات بن بودوبعدهم در جریان حمله آمریکا به عراق و دودور مذاکره که قبل از حمله داشتیم با آمریکایی ها و یک دور مذاکره که من بعد از حمله داشتم. خب

طرف اصلی من در مورد مذاکرات در ایران، شهید سلیمانی بودوطرف اصلی هم در مذاکرات بن شهید سلیمانی بود. ایشان واقع بین و کاملاً بانگاه عملیاتی ورسیدن به نتیجه موردنظر جمهوری اسلامی ،بحث می کرد. اطلاعات بسیار ذی قیمتی ارائه می کرد و هماهنگی های بسیار مهمی رادر میدان انجام می داد که من فکر می کنم برای منافع ملی مابسیار حیاتی بود.

ببینید هم در قضیه افغانستان و هم در قضیه عراق، میدان و دیپلماسی با هم و مکمل هم بودند و دستاوردهای بسیار بسیار عظیمی برای کشور داشتند. اما بحثی که من راجع به دیپلماسی و میدان دارم، این است که بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ، شما ۵ عنصر تشکیل دهنده امنیت ملی دارید که نمایندگانشان در شورای عالی امنیت ملی حضور دارند. یکی نیروهای مسلح که طبق قانون اساسی یک نماینده دارد در شورای عالی امنیت ملی و آن رئیس ستاد کل است. یکی وزارت خارجه است ، یعنی دیپلماسی، یکی رئیس سازمان بر نامه بودجه عضو شورای عالی امنیت ملی به عنوان نماینده اقتصاد، یکی انسجام داخلی که وزیر کشور عضو شورای عالی امنیت ملی،ویکی اطلاعات خارجی و امنیت که وزیر اطلاعات است. این پنج مؤلفه یا پنج ستون امنیت ملی است که طبق قانون اساسی شناسایی شدند. البته این شور ا ۵ عضو دیگر هم دارد شامل رئیس جمهور، رئیس مجلس، رئیس قوه قضاییه و دو نماینده رهبری که در زمان های مختلف گرایش های مختلفی داشته اند. اعتقاد بنده این است که این پنج صنف باید با همدیگر یک جایی کارشان باهم هماهنگ بشود، به همدیگر کمک کنند، نه تنها برای همدیگر تراحم نداشته باشند، بلکه هم افزایی داشته باشند. هرزمانی که ما این کار را کردیم، حالا با هدایت دبیر خانه شورای عالی امنیت ملی و یاخود شورای عالی امنیت ملی، مثل همان که عرض کردم، مذاکرات بن و بعد از آن سرنگونی صدام حسین در عراق، توانستیم منافع زیادی را به دست بیاوریم و کاملاً هم هم افزایی کردیم. در قضایای سوریه در مواردی توانستیم خیلی هم افزایی داشته باشیم و در واقع ما مانعی که نیاز بود بازوی میدان بودیم و در برخی موارد میدان بر اساس نیازهای دیپلماسی عمل کرد. اما ماوردی هم هست که این هماهنگی اتفاق نمی افتد، اگر این هماهنگی اتفاق نمی افتداینافتهادگناه کشگر میدان یا دیپلماسی نیست به خاطر این است که او دارد به وظیفه اش عمل می کند، جایی که باید این ها را هماهنگ می کرد، کوتاهی کرده و هماهنگی نکرده است.

خراسان خود حاج قاسم در بحث هماهنگی ها چه نقشی داشت؟

حاج قاسم که عضو رسمی شورای عالی امنیت ملی نبود، ولی در جلسات ما، چه جلسه سران در محضر آقا و چه جلساتی که شورای عالی امنیت ملی داشت در موضوع مربوط به منطقه، حاج قاسم حضور داشت. جلسات دیگری هم بود که من و حاج قاسم با همدیگر عضو بودیم. البته می دانید که بنده و شهید سلیمانی هفته ای یک بار در وزارت امور خارجه با همدیگر ملاقات داشتیم و آن جایی را که با هم ملاقات می کردیم به اسم ساختمان شهید سلیمانی نام گذاری کردیم. ما در این چند بعد هماهنگی را انجام می دادیم، به صورت دو جانبه، چند جانبه در دبیر خانه شورای عالی امنیت ملی و در خود شورای عالی

امنیت ملی و در جلسات سران در محضر آقا. حاج قاسم هم با قدرت بیانی که داشت و هم با ذکاوت و هوشیاری که داشت و هم با اعتمادی که به او بود، معمولاً در جلسات حرف خودش را ج امی انداخت. در بیشتر موارد نظر ما مشابه بود و در بعضی موارد هم نظرمان مشابه نبود که البته در اکثرش نظر ایشان غالب می شد و در بعضی موارد هم ممکن بود نظر ما جابفتد. ولی معمولاً در ۹۰ درصد موارد، بنده و حاج قاسم در جلساتی که معمولاً دونفری داشتیم در صبح های سه شنبه در وزارت امور خارجه، دیدگاهمان را هماهنگ می کردیم و معمولاً کمتر اتفاق می افتاد که ما در شورای عالی امنیت ملی یا در دبیر خانه با هم اختلاف نظر داشته باشیم.

خراسان حاج قاسم در زمینه مهارت های دیپلماتیک هم اشراف داشتند یا فقط به عنوان یک فرد نظامی می توانیم به ایشان نگاه کنیم؟

گفتم حاج قاسم فرد بسیار باهوشی بود. افراد باهوش معمولاً خیلی سریع ضرورت ها و ظرفت های نقش های مختلفی را که به عهده می گیرند پیدا می کنند و می توانند از آن استفاده کنند. می دیدم در جلسات مختلفی که حاج قاسم با مقامات کشور های همسایه مثل عراق، روسیه و ترکیه که بیشتر از بقیه اتفاق می افتاد، توانمندی های بسیار خوبی داشت. مذاکره کننده بسیار خوبی بود و این هم افزایی که ما داشتیم باهم می توانست خیلی کمک کند.

خراسان چقدر حاج قاسم اهل مشورت با سایر دستگاه ها بود یا این که شخصا تصمیم می گرفت و اجرا می کرد؟

ببینید یک وقت یک تصمیمی در میدان باید در لحظه گرفته بشود که خود حاج قاسم هم این اختیار را داشت و هم توانش را داشت که این تصمیم را بگیرد؛ ولی به صورت معمول ما با هم هفته ای یک بار گفت و گو داشتیم و من یقین دارم که حاج قاسم همه پیشنهادهایش را به رهبری ارائه می داد و بدون اجازه رهبری اقدامی نمی کرد. این را می توانم مطمئن باشم. حالا اکثرش را می آوردند در دبیر خانه شورای عالی امنیت ملی یا خود شورای عالی امنیت ملی بحث می کردند و تصمیم گیری می کردند.

خراسان چقدر حاج قاسم در زمینه منافع ملی کشور ما تاثیرگذار بود؟ آیا ما می توانیم به عنوان یک اسطوره به ایشان نگاه کنیم و بگوییم توانست منافع ملی کشورمان را تامین کند؟

ببینید در این که حاج قاسم

اسطوره بود تردیدی نیست. در این که حاج قاسم ماموریت هایی که به ایشان واگذار شده بود برای پیشبرد منافع ملی ، به خوبی انجام می داد در این هم شکی نیست. در این که اقداماتی که حاج قاسم می کرد نه تنها منافع ملی، بلکه منافع منطقه در مبارزه با ترور یسم را به نتیجه رساند، در این هم شکی نیست. این ها مواردی است که شما می توانید راجع به آن بدون شک صحبت کنید. در این که ما آیا بهترین سیاست را در منطقه داشتیم یا نداشتیم، این ها قابل بحث است، من یک نظری ممکن است داشته باشم و دیگران نظرات دیگری داشته باشند، بهترین قاضی در این زمینه تاریخ است و اتفاقاتی که می افتد که ببینیم چه میزان منافع ملی تامین شده، ولی در منافع ملی آن گونه که تعریف شده بود و وظایفی که به حاج قاسم سپرده شده بود به نظر من حتماً یک اسطوره در تاریخ ایران خواهد بود.

خراسان قبل از شهادت ایشان، شما فکر می کردید که حاج قاسم ترور بشود؟

همه ما نگران سلامتی حاج قاسم بودیم شاید به غیر از خود ایشان، چون خودش هم طالب شهادت بود و هم بر اساس تعریفی که داشت معتقد بود که اتفاقی برایش نمی افتد. ما هر هفته همدیگر را می دیدیم و تقریباً بدون استثنا، هر وقت می گفت من می خواهم به منطقه بروم، در گوش ایشان «فالله خیر حافظا و هو الرحمن الرحیم» را می خواندم، چون نگران بودم. می دانم که مقام معظم رهبری هم همیشه نگران سلامتی حاج قاسم بودند. آقای رئیس جمهور هم نگران سلامتی ایشان بودند.

خراسان چرا آمریکایی ها حاج قاسم را ترور کردند؟

پمپئو وزیر خارجه وقت آمریکا دلییش را گفت و گفت که می خواهیم باز دارندگی خودمان را در منطقه بازسازی کنیم. آمریکایی ها حس می کردند که با حضور حاج قاسم در منطقه، منافعشان به خطر افتاده و این شخصیت که واقعاً هم شخصیت بی نظیری بود، خودش ر ا سأس نقش قابل توجهی دارد و بر اساس همین نگرش اقدام کردند؛ ولی این اقدام حتماً خلاف مقرر ات بین المللی بود و حتماً به تامین منافع آمریکا نیازماید، یعنی یک اقدام کوتاه بینانه ای بود. معمولاً دولت ها وقتی که از این گونه اقدامات انجام می دهند به هدفشان نمی رسند.

خراسان ارتباط حاج قاسم و مقام معظم رهبری چطور بود؟

ارتباطی مبتنی بر عشق و علاقه و به نظر من متقابل بود، یعنی آقا هم بسیار حاج قاسم را دوست داشتند و این کاملاً در جلسات مشهود بود.

خراسان آیا رهبری توصیه ای نسبت به حاج قاسم در زمینه فعالیت های منطقه ای به شما داشتند؟ یک بار آقای متکی گفته بودند که رهبری زمانی که در وزارت خارجه بودم به ما گفتند در زمینه سوریه یا عراق در وزارت خارجه با حاج قاسم هماهنگ کنید. می خواستم بپرسم توصیه ای به شما از جانب رهبری در این زمینه بود؟

به نظرم رهبری مشاهده می کردند که من و

حاج قاسم کاملاً هماهنگ و هماهیم. مثلاً من می رفتم خدمت آقای می گفتم اجازه می دهید من در فلان سفر که می روم حاج قاسم هم همراه شود؟ یا مثلاً فلان موضوع من و حاج قاسم با هم بحث کردیم و می خواهیم این کار را انجام بدهیم. انجام بدهیم انجام ندهیم؟ در بسیاری از موارد که مثلاً من با حاج قاسم تصمیم می گرفتم در یک سفری که می خواستیم مذاکرات محرمانه ای انجام بدهیم با رئیس آن کشور به نتیجه می رسیدیم که خوب است حاج قاسم هم حضور داشته باشد، می گفتند پس خودتان بروید و با آقا صحبت کنید. ممکن است آقا بخواهند این پیشنهاد را از خود شما بشنوند؛ لذا من برداشتم این است که آقای می دیدند که من و حاج قاسم کاملاً هماهنگ هستیم، لذا به من هیچ توصیه ای نکردند که هماهنگ باشیم. توصیه می کردند به اهمیت مقاومت و بارها این تاکید را می کردند که بنده هم به آن ملتزم بودم؛ ولی این که با حاج قاسم هماهنگ باشیم ایشان خیلی خوشنود که ما با هم هماهنگیم و لذا یاد منی آید توصیه ای کرده باشند. شاید یکی دو بار اظهار خشنودی کردند از این که ما باهم هماهنگ هستیم.

خراسان شما فکر می کنید رمز موفقیت حاج قاسم در موضوعات عراق و سوریه چه بود؟

عرض کردم حاج قاسم یک انسان بسیار زیرک و باهوش و در حوزه طراحى و استراتژی تا تکتیک نظامی، بی نظیر بود. نکته بعدی این که بسیار عاقل و بسیار سلیم النفس بود. با مردم خیلی خوب برخورد می کرد. من هر جا همراه حاج قاسم بودم، می دیدم که با افراد پایین دست مثل برادر رفتاری می کرد و اصلاً این طور نبود که ایشان فرمانده هستند. نسبت به حق مردم و حق الناس حساس بود، لذا این یک مجموعه است. یعنی یک خاصیت نیست که یک فرمانده را موفق می کند.

ولی به نظرم مهم تر از همه، انکای حاج قاسم به خدا و آماده بودن ایشان برای ایثار بود. همیشه می گفت که من منتظر یک گلوله هستم. بارها این را به من گفته بود. **خراسان** در قالب صلح طلبی حاج قاسم چه کار می کردند برای رسیدن به صلح؟

به نظر من حاج قاسم اولاً قهر مان مبارزه با ترور یسم بود و دوم این که همیشه صلح را بر جنگ ترجیح می داد،

یعنی اگر اهری برای رسیدن به توافق بودن را دنبال می کرد. عرض کردم توافق افغانستان در بن بدون حاج قاسم شدنی نبود. حاج قاسم بود که باعث شد وضعیت در عراق بعد از حمله آمریکا به یک فاجعه نینجامد، بلکه به یک روند معقولی بینجامد. البته هیچ وقت اشغال و تجاوز بدون واکنش نخواهد بود و این را ما پیش بینی هم کرده بودیم و در مذاکراتی که من با همکاری حاج قاسم با آمریکایی ها داشتم با نظر مقام معظم رهبری این را به آمریکایی ها منتقل کرده بودیم؛ اما بعد از این که آن ها اقدام خود را کردند، بیشتر تلاش کرد که این وضعیت با کمترین خونریزی و خسارت برای عراق ادامه پیدا کند و این نظر حاج قاسم بود که مرد دم واقع قربانی نشوند. در موضوع یمن و سوریه هم همین نگرش بر ایشان حاکم بود. در افغانستان هم همین طور. خار حتمشان کند، انسان بی نظیری بود.

خراسان وقتی که خبر شهادتشان را به شما دادند کجا بودید و چگونه متوجه شدید؟

ساعت ۴:۳۰ صبح جمعه و در منزل بودم. دکتر عراقچی زنگ زد و خبر شهادت را داد. من هم بلافاصله جلسه شورای معاونین را ۷ صبح در وزارت خارجه تشکیل دادم. بعد هم ساعت ۱۱ رسیدیم خدمت مقام معظم رهبری. جلسه سران. لحظات بسیار سختی بود. من علاوه بر این که یک دوست بسیار نزدیک را از دست داده بودم می دانستم که جای حاج قاسم به این راحتی پر نخواهد شد و احساس می کردم که کشور یک سرمایه بسیار بزرگ را از دست داده است. به هر حال یکی از هفته های سخت زندگی بنده بود. از شهادت حاج قاسم تا جمعه بعد از آن که متاسفانه

فاجعه سقوط هواپیمای او کرانی اتفاق افتاد، در تمام این مدت ما و همکار انمان در وزارت خارجه روز ها و لحظات خیلی خیلی سختی را گذرانیم.

خراسان از وقتی که در اختیار مخاطبان روزنامه خراسان قرار دادید، متشکرم.

